

بررسی سبک زندگی خانواده‌ها و نقش آن در عملکرد تحصیلی فرزندان

زینب شیرازی - زهرا شیرازی

نشر دارخوین

۱۳۹۴

سرشناسه: شیرازی، زینب، ۱۳۶۲-
عنوان و نام پدیدآور: بررسی سبک زندگی خانواده‌ها و نقش آن در عملکرد تحصیلی فرزندان
مشخصات نشر: اصفهان: نشر دارخوین، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری: ۱۳۲ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۸۰-۱۲۱-۹
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
یادداشت: فهرست نویسی کامل این اثر در نشانی: <http://opac.nlai.ir> قابل دسترسی است
شناسه افزوده: شیرازی، زهرا، ۱۳۵۹-
شماره کتابشناسی ملی: ۳۷۹۵۰۹۴

بررسی سبک زندگی خانواده‌ها و نقش آن در عملکرد تحصیلی فرزندان

زینب شیرازی - زهرا شیرازی

ناشر: دارخوین

نوبت چاپ: اول ۹۴

تیراژ: ۱۰۰۰

طرح جلد: سیدرضا موسوی

صفحه آرای: حامد شاه‌مرادی

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۸۰-۱۲۱-۹

مرکز پخش: اصفهان، نشر دارخوین

فصل اول / تعاریف مفهومی	۱۳

تعاریف مفهومی	۱۵

فصل دوم / مفهوم و ویژگی های خانواده	۲۱

خانواده	۲۲

ویژگی های خانواده	۲۵

ارکردن های خانواده	۲۶

فصل سوم / گونه های خانواده	۲۹

گونه های خانواده	۳۱

فصل چهارم / سبک زندگی	۳۷

فصل پنجم / عملکرد تحصیلی	۴۵

عملکرد تحصیلی	۴۷

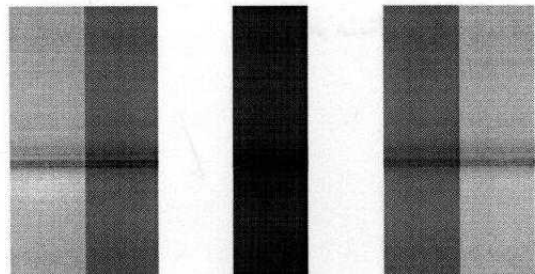
عوامل مؤثر در عملکرد تحصیلی	۴۷

برنامه درسی و عملکرد تحصیلی	۵۱

فصل ششم / مبانی نظری دینداری	۵۳
متفکران اسلامی	۵۵
دیدگاه جامعه‌شناسی	۵۸
تقسیم بندی لسنکی از دین	۶۲
فصل هفتم / مبانی نظری سبک زندگی	۷۰
سبک زندگی	۷۳
سبک زندگی از دیدگاه اندیشمندان مسلمان	۹۱
فصل هشتم / مبانی نظری عملکرد تحصیلی	۱۰۵
فصل نهم / چراغ نظری کتاب	۱۱۵
منابع و مآخذ	۱۲۳

www.ketab.ir

بررسی متغیرهایی که با عملکرد تحصیلی در دروس مختلف رابطه دارد، یکی از موضوع‌های اساسی پیش‌پیش در نظام آموزش و پرورش است. نزدیک به یک قرن است که روان‌شناسان به صورت گسترده در تلاش برای شناسایی عوامل پیش‌بینی‌کننده پیشرفت تحصیلی هستند. پرموریک (فورنهایم (۲۰۰۳) اشاره کرده‌اند که افرادی مانند بنینه و سیمون، ثرندایک، کریس، لشان و هامکر و سایرین به این امر مهم پرداخته‌اند. یکی از مهم‌ترین عوامل مرتبط با عملکرد تحصیلی افراد سبک زندگی خانواده‌ها می‌باشد.

اگر ما موفقیت تحصیلی را حاصل بسیاری از فعالیت‌های فرد بدانیم و اگر آن را جزئی از دستاوردهای کلی زندگی حساب کنیم، و بدانیم که بسیاری موفقیت تحصیلی فرزندان فقط چند نمره‌ای نیست که در کارنامه‌ی آن‌ها نقش می‌بندد؛ آن‌گاه نقش مهم سبک زندگی خانوادگی در موفقیت تحصیلی فرزندان برای ما آشکارتر می‌شود. امروز سبک زندگی خانواده‌ها نقش بسیار موثری را در جنبه‌های مختلف زندگی از جمله اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و تربیتی ایفا می‌کند و می‌توان گفت که به یکی از معیارهای افراد در نحوه‌ی تشکیل خانواده تبدیل شده است. از آن‌جا که توجه به این معیار به نگرش افراد بستگی دارد در نتیجه می‌توان انتظار داشت که در سایر تصمیماتش در زندگی هم اثر داشته باشد.

سبک فرزند پروری به عنوان مجموعه‌ای از نگرش‌ها نسبت به فرزند در نظر گرفته می‌شود که منجر به ایجاد جو هیجانی می‌شود که رفتارهای والدین در آن جو بروز می‌نماید. اگر به این موضوع توجه داشته باشیم که نحوه‌ی برخورد هر فرد به نگرش او بستگی دارد، می‌توان این امکان را در نظر گرفت که سبک زندگی والدین در ایجاد نگرش آن‌ها تاثیر خواهد داشت.

عوامل زیادی در ایجاد طرح‌واره‌های گوناگون در کودک نقش دارند و سبک فرزندپروری که توسط والدین انتخاب می‌شود یکی از این عوامل است. زندگی خانواده نقش اساسی در حفظ سلامت روانی، اجتماعی و جسمانی کودکان و والدین دارد. خانواده اولین و مهم‌ترین بافت اجتماعی را برای رشد انسان فراهم می‌سازد. در جریان رشد طبیعی هر کودک یک رشته تغییرات شناختی، عاطفی و اجتماعی را شاهد هستیم. تقریباً همه کودکان در طول رشد و در جریان سازگاری با این تغییرات دچار مشکلاتی می‌شوند و ستس و ناراضی را که به دنبال می‌آید، می‌تواند به مشکلات رفتاری-عاطفی و یادگیری در آن‌ها بینجامد.

در جهان رقابتی کنونی از آن‌جایی که کسب بسیاری از مشاغل و موفقیت‌های اجتماعی منوط به دستیابی به درجات بالایی از تحصیلات است، موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان نیز اهمیت خاصی پیدا کرده است. از طرف دیگر در مورد این مسأله که از بین عوامل گوناگون مؤثر بر موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر پیشینه و محیط خانوادگی تا چه اندازه حائز اهمیت است بین پژوهشگران اتفاق نظر وجود ندارد.

از آن‌جا که در جوامع نوین صنعتی کسب بسیاری از مشاغل سطوح بالا و موفقیت‌های اجتماعی منوط به طی کردن مدارج بالائی از تحصیلات می‌باشد و از آن‌جا که کسب علم و دانش کودکان و نوجوانان و جوانان امروزه یکی از مهمترین مسائل خانواده و مسئولین است، باید توجه ویژه‌ای به این امر مهم شود. با وجود آن که قسمت مهمی از وظایف فرهنگی و تربیتی خانواده در حال حاضر به عهده مؤسسات مختلف گذاشته شده هنوز خانواده به عنوان رکن اساسی و مهمی در انتقال فرهنگ به فرزندان شناخته می‌شود. خانواده یکی از مهمترین گروه‌های مرجع می‌باشد و وظیفه پرورش و تربیت فرزندان را به عهده دارد و می‌توان ریشه بسیاری از کاستی‌ها و یا موفقیت‌های فرزندان را در خانواده جستجو کرد.

خانواده به مفهوم محدود آن عبارت است از یک واحد اجتماعی، ناشی از ازدواج یک زن و یک مرد که فرزندان پدید آمده از آنان خانواده را تکمیل می‌کند. تعریف دیگری، خانواده را گروهی از افراد می‌داند که از راه خون، زناشویی و یا فرزند پذیری با یکدیگر ارتباط می‌یابند و طی یک دوره‌ی زمانی نامشخص، با هم زندگی می‌کنند. انسان بر اساس تربیت درست و متناسب با شأن و مقام آدمی آمادگی حضور در جامعه را پیدا می‌کند. کودک در خانواده متولد می‌شود و آمادگی و ظرفیت آن را دارد که به شایسته‌ترین وجهی پرورده شود و به برترین کمالات دست یابد. کافی است خانواده محیطی مناسب در اختیار داشته باشد تا کودک بتواند در آن رشد و نمو بیابد. این که کدام است از پدر و مادرها با چرخش رفتاری می‌توانند بیشترین اثر را در هدایت تحصیلی و شکوفایی استعدادها و تبلور خلاقیت‌های ذهنی فرزندان‌شان داشته باشند امری بسیار مهم است.

اما بر همین منوال اهمیت و نقش خانواده در شکل‌گیری فرآیند جامعه‌پذیری دانش‌آموزان از یک سو و کمرنگ شدن نقش خانواده تحت تأثیر عوامل مختلف از سوی دیگر، لزوم توجه بیشتر محققان به نهاد خانواده و تأثیرات آن بر دانش‌آموزان را ضروری ساخته است. در زمینه تأثیر عوامل خانوادگی بر موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان بیشتر تحقیقات پیشین جامعه‌ساختی بر نقش سبک زندگی که تأثیر بسزایی در میزان موفقیت دانش‌آموزان دارد، اشاره شده است. سبک زندگی را می‌توان مجموعه‌ای کم و بیش جامع از عملکردها تعبیر کرد که به فرد آن‌ها را به کار می‌گیرد. این عملکردها نه فقط نیازهای جاری او را برآورده می‌سازد، بلکه روایت خاصی را هم که وی برای هویت شخصی خویش بر می‌گزیند، در برابر دیدن مجسم می‌سازد. سبک زندگی مجموعه‌ای نسبتاً منسجم از همه رفتارها و فعالیت‌های یک فرد معین، در جریان زندگی روزمره است. در گذشته گناه هرگونه عدم موفقیتی در تحصیل دانش‌آموزان را بر دوش آموزش و پرورش می‌نهادند ولی امروزه بر بسیاری از صاحب‌نظران ثابت شده است که تأثیر خانواده بر میزان موفقیت بچه‌ها خیلی بیشتر از آموزش و پرورش است.

بهبود و توسعه عملکرد تحصیلی فراگیران یکی از اهداف اصلی مراکز آموزشی می‌باشد، زیرا عملکرد تحصیلی افراد اساس موفقیت و پیشرفت در هر مقطعی محسوب

می‌گردد.

عملکرد تحصیلی افراد متأثر از عوامل مختلفی است که یکی از این عوامل، سبک زندگی خانواده‌ها می‌باشد. سبک‌های زندگی بخشی از زندگی اجتماعی روزمره جامعه مدرن با همه ابهامات و تناقضات آن به‌شمار می‌آیند. سبک‌های زندگی جز جدایی‌ناپذیر نظام‌های اجتماعی نوگرایی هستند. در دنیایی که روایت‌های کلان نظری و ایدئولوژی و فراروایت‌ها اهمیت خود را بیش از پیش از دست داده‌اند و مصلحت‌گرایی و تکثرگرایی رواج بیشتری یافته است، سبک‌های زندگی، سیاست زندگی افراد ارتباط و تفسیر آن‌ها از خویشتن و جامعه‌شان را بر عهده می‌گیرند. بنابراین سبک زندگی را می‌توان الگوهایی از کنش دانست که تمیزدهنده افراد جامعه است، و سبک زندگی باید پاسخ‌های کارکردی به نوگرایی دانست.

در دهه‌های اخیر، علاوه بر مطالعه پیرامون سبک زندگی بطور چشمگیری افزایش یافته است، تا جایی که افراد با عوامل گوناگون مرتبط با سبک زندگی، به وسیله محققان زیادی مورد کاوش و بررسی قرار گرفته است، که از جمله می‌توان به، رابطه میان سبک زندگی و عملکرد تحصیلی می‌باشد و با توجه به اهمیت آن در آینده‌ی نوجوانان بررسی ارتباط بین سبک زندگی خانواده و عملکرد تحصیلی فرزندان دارای ضرورت است. این مسئله به ویژه در شهرضا دارای اهمیت بیشتری می‌باشد. شهرضا به عنوان یکی از شهرهای مهم استان اصفهان یک شهر مذهبی و با بافت سنتی می‌باشد که امروزه دچار تغییرات فرهنگی و در نتیجه تغییر سبک زندگی شده است. امروزه در شهرضا شکاف نسلی رو به افزایش گذاشته است و مردم به واسطه افراد نسل جدید دچار یک موقعیت پیچیده میان سنت و مدرن شده‌اند. بدین صورت که شهر مذهبی شهرضا از یک طرف هنوز بسیاری از سنت‌ها دارای اهمیت هستند و ارزش محسوب می‌شوند و از طرف دیگر فرهنگ مدرن آن سنت‌ها را به چالش کشیده‌اند.

دکتر محمدعلی چیت‌ساز

عضو هیات علمی گروه جامعه‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد دهقان